

บทที่ 5

วิจารณ์และสรุปผลการทดลอง

การศึกษาผลของสารละลายเคมี ที่มีต่อการปรับปรุงคุณภาพ และการเก็บรักษา ช่อดอกว่านนางค่อมและกระเจียวสีชมพูในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่น่าจะเป็น ประโยชน์ต่อผู้ผลิตและผู้จำหน่ายดอกไม้ชนิดนี้เป็นการค้า

โดยการทดลองที่ 1 ซึ่งเป็นการศึกษาผลของระยะเวลาเจริญเติบโตของดอกขณะ เก็บเกี่ยวที่มีต่อคุณภาพของดอกในแจกัน เป็นการทดลองเพื่อจะได้ระยะเวลาเก็บเกี่ยวช่อดอก ที่เหมาะสม

การทดลองที่ 2 เป็นการศึกษาผลของสารละลายเคมีในลักษณะ pulsing ซึ่งเป็นวิธีการ ปรับปรุงในเชิงเพิ่มคุณภาพหลังการเก็บเกี่ยวก่อนการขนส่งจากแหล่งผลิตดอกสู่แหล่งขาย และ การทดลองในส่วนนี้ควรจะได้ข้อมูลในแง่ของสูตรของสารละลาย pulsing ที่เหมาะสม

การทดลองที่ 3 เป็นการศึกษาผลของสารละลายเคมีในลักษณะ holding ซึ่งผลของการ ทดลองในส่วนนี้ควรจะให้ข้อมูลของสูตรสารละลายปักแจกันที่ช่วยยืดอายุการใช้งาน ตลอดจน ช่วยปรับปรุงการบานของดอกตูมในแจกัน เพื่อประโยชน์ของผู้ขายปลีกดอกไม้ที่จะได้มีดอก ที่สด และคู่มืออายุการใช้งานที่ดีเสนอต่อผู้ซื้อ และสามารถเก็บดอกไม้จำหน่ายในร้านได้ยาวนาน ยิ่งขึ้น และควรจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ดอกไม้ใช้เป็นน้ำยาปักแจกันในการประดับในรูปแบบ ต่างๆ

การทดลองที่ 4 ซึ่งเป็นการศึกษาผลของสารละลายเคมีในลักษณะ pulsing ร่วมกับการ เก็บในตู้ควบคุมอุณหภูมิ มุ่งที่จะได้ทราบถึงข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตเพื่อการ เตรียมการในการเก็บรักษาดอกเพื่อรอการขนส่ง หรือการจำหน่าย โดยการเก็บรักษาดอกใน ตู้ควบคุมอุณหภูมิ

การทดลองที่ 5 เป็นการศึกษาผลของสารละลายเคมีในลักษณะ holding ในการปรับปรุง คุณภาพช่อดอกที่ผลิตนอกฤดู การทดลองนี้ทำกับช่อดอกว่านนางค่อมซึ่งปลูกลงนอกฤดู ด้วยเหตุผล ที่ว่าในการปลูกลงนอกฤดูนั้นจะต้องปลูกลงจากหัวซึ่งเก็บรักษาไว้ในห้องเย็น และคุณภาพของ

หัวพันธุ์ที่เก็บไว้เป็นเวลานานขึ้นนั้นมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากการสูญเสียและอาหารสะสมในระหว่างการเก็บรักษาหัวพันธุ์ ดังนั้นดอกที่เก็บเกี่ยวจากหัวพันธุ์ที่เก็บไว้ปลูกนอกฤดูไม่ว่าจะเป็นการเก็บรักษาที่ยาวนานมากน้อยเท่าใดก็ตามก็น่าจะมีคุณภาพในขณะที่เก็บเกี่ยวดีกว่าช่อดอกที่ผลิตในฤดูกาลปกติ ดังนั้นการทดลองที่ 5 นี้จึงน่าจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของช่อดอกได้ และเนื่องจากว่าการทดลองในครั้งนี้มีช่อดอกในการทดลองน้อย จึงไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาการปรับปรุงคุณภาพช่อดอกในแง่ต่างๆ ดังเช่นที่ได้ศึกษากับช่อดอกที่ผลิตในฤดูกาลปกติ จึงทำการทดลองได้แต่เพียงในลักษณะของการใช้สารละลายปักแจกันในการปรับปรุงคุณภาพ และมีพืชทดลองที่ทำนอกฤดูเพียงพืชเดียวคือ ว่านนางค่อม ส่วนกระเจียวไม่ได้มีการผลิตนอกฤดู

จากการทดลอง 5 การทดลองนี้ข้อมูลที่ได้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการผลิตและการใช้ประโยชน์ในพืชทดลองทั้ง 2 ชนิด ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้ประโยชน์ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการปรับใช้สารละลายเคมีในสูตรอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงวิธีการให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ผลการทดลองสรุปและวิจารณ์ได้ ดังนี้

1. ว่านนางค่อม

ไม้ดอกชนิดนี้เป็นไม้ดอกที่ยังไม่ได้เป็นไม้ตัดดอกการค้า แต่มีศักยภาพในการเป็นไม้ตัดดอกที่ได้รับความนิยมชนิดหนึ่งทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ เป็นไม้ดอกที่มีดอกเป็นช่อดอก มีดอกย่อยทยอยกันบาน ซึ่งถ้ามีวิธีการเก็บเกี่ยวและการปักแจกันที่เหมาะสมก็น่าจะสามารถใช้ประโยชน์ดอกในช่อเป็นเวลานานได้

การทดลองนี้ได้ศึกษาวิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวเบื้องต้นของดอกว่านนางค่อมในหลายแง่ เริ่มตั้งแต่คุณภาพเริ่มแรกของช่อดอก โดยการทดลองใช้หัวพันธุ์ในการปลูกเพื่อผลิตดอกเป็นหัวพันธุ์ขนาดต่างๆ ซึ่งหัวพันธุ์แต่ละขนาดของว่านนางค่อมหรือแม้แต่ไม้ดอกประเภทหัวที่มีหัวเป็น bulb โดยทั่วไปก็ตาม จะให้ขนาดของช่อดอกแตกต่างกัน โดยที่หัวพันธุ์ขนาดใหญ่จะให้ขนาดของช่อดอก และจำนวนดอกที่บานต่อช่อสูงกว่าหัวพันธุ์ที่มีขนาดเล็กกว่า (Rees, 1972) ซึ่งหัวพันธุ์ว่านนางค่อมที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นหัวพันธุ์ขนาด B ให้ช่อดอกที่มีจำนวนดอกต่อช่อสูงกว่า C และ C สูงกว่า D กล่าวคือ ช่อดอกจากหัวพันธุ์ขนาด B, C และ D

ให้ช่อดอกที่มีจำนวนดอกต่อช่อเป็น 30, 25 และ 20 ดอกต่อช่อ ตามลำดับ ซึ่งเมื่อให้เกรดช่อดอกตามสมควรจะเป็นทางการค้าแล้ว หัวพันธุ์ขนาด B จะให้จำนวนดอกเกรด A และหัวพันธุ์ขนาด C และ D ให้ช่อดอกเกรด B และ C ตามลำดับ

ในแง่ของปัจจัยของขนาดของหัวพันธุ์ที่ใช้ปลูก ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพขณะตัดดอกของช่อดอกนั้น พบว่า ขนาดของหัวพันธุ์มีผลต่ออายุการปักแจกันของช่อดอกในทุกการทดลอง (การทดลองที่ 1-3 และ 5 ตารางที่ 2, 3, 9, 10, 17, 18, 33, 34, 39, 40, 45, 46, 51 และ 52) และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หัวพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่กว่าให้อายุการปักแจกันที่ยาวนานกว่าหัวพันธุ์ที่มีขนาดเล็กกว่า ไม่ว่าจะป็นกรรมวิธีที่ไม่ใช้สารละลายเคมี (การทดลองที่ 1) หรือกรรมวิธีที่มีการใช้สารละลายเคมีก็ตาม (การทดลองที่ 2, 3 และ 5) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในการผลิตดอกนั้นถ้าคุณภาพของดอกดีตั้งแต่ตัดดอกมาจากต้นแล้ว ย่อมมีคุณภาพหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีกว่าเป็นการเริ่มต้น

สำหรับปัจจัยของระยะของการเก็บเกี่ยว ซึ่งในการทดลองทำการเก็บรักษาช่อดอกใน 2 ระยะการบานของดอกในช่อ คือ ระยะที่ดอกบานได้ 3 หรือ 6 ดอกต่อช่อ นั้นเมื่อดูจากการทดลองในการทดลองที่ 1 ซึ่งไม่มีวิธีการปรับปรุงการบานของดอก จะพบว่าระยะการเก็บเกี่ยวของช่อดอกไม่มีผลต่ออายุการใช้งาน (ตารางที่ 2 และ 4) ซึ่งแสดงว่าถ้าทำการตัดดอกโดยวิธีการทั่วไป การตัดดอกในระยะที่ช่อดอกมีดอกบาน 3 ดอก จะให้ผลไม่ด้อยกว่าเมื่อตัดในระยะที่ดอกบานมากกว่าซึ่งจะเป็นข้อได้เปรียบในแง่ของการจัดการในการขนส่งของผู้ผลิตดอก ดังได้กล่าวไว้โดย สายชล (2531)

แต่เมื่อมีการนำปัจจัยของการปรับปรุงคุณภาพของดอกหลังการเก็บเกี่ยวมาศึกษาร่วม โดยใช้สารละลายเคมีที่มีสูตรหรือส่วนผสมที่ไม่ซับซ้อน ใช้สารเคมีน้อยชนิดแต่เป็นสารเคมีซึ่งใช้กันโดยทั่วไป หาซื้อได้ง่าย ต้องการวิธีการเตรียมที่ไม่ยุ่งยากเกินไปสำหรับผู้ไ้ และเป็นสารเคมีที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมขบวนการที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือมีผลในการเสริมคุณภาพให้แก่ดอกมาใช้ร่วมด้วย จึงต้องพิจารณาถึงผลที่จะมีต่อ 2 ปัจจัยแรกที่กล่าวถึงมาแล้วร่วมด้วย เช่น ถ้าหากจะต้องใช้หัวพันธุ์ที่มีขนาดที่ไม่ใหญ่นักซึ่งมีราคาถูกกว่าหัวพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่ หาซื้อได้ง่าย และผลิตใช้เองได้โดยไม่ต้องเสียเวลาในการผลิตหัวยาวนานเท่าหัวขนาดใหญ่ และถ้าใช้หัวขนาดกลางดังกล่าวนี้แล้วนั้นแม้ว่าจะให้ช่อดอกที่มีคุณภาพเริ่มแรก

ดีกว่า แต่ถ้านำช่อดอกเหล่านั้นมาปรับปรุงคุณภาพโดยการให้สารละลายเคมีหลังการเก็บเกี่ยวได้ผลนั้น ก็คงจะเป็นการเสนอทางเลือกให้กับผู้ผลิตได้มากขึ้น

ทั้งนี้จากผลการทดลองในการทดลองที่ 2, 3, 4 และ 5 จะเห็นว่า ผลของการใช้สารละลายเคมีในแง่ของอายุการปักแจกันของช่อดอกนั้น การใช้น้ำตาลทรายขาวสามารถเพิ่มอายุการใช้งานของช่อดอกได้ (ตารางที่ 9, 10, 17, 18, 25, 26, 33, 34, 39, 40, 45, 46, 51 และ 52) แต่การใช้น้ำตาลทรายที่ความเข้มข้นต่ำคือ 5 เปอร์เซ็นต์ จะให้ผลดีกว่า และถ้าใช้น้ำตาลในความเข้มข้นที่สูงมากขึ้นจะให้ผลด้อยลง และถ้าสูงมากเช่น 20 เปอร์เซ็นต์ จะกลับให้ผลที่ต่ำกว่าการไม่ใช้น้ำตาล ส่วนผลของสารยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์โดยการใช้อินนูลิน Ag นั้นจะพบว่า ให้ผลดีเมื่อใช้ในรูปของ $AgNO_3$ และใช้ร่วมกับ 8-HQS แต่เมื่อใช้ในรูปของ STS แล้วกลับได้ผลต่ำกว่ากรรมวิธีอื่นๆ ซึ่งผลนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ $AgNO_3$ ในการใช้เป็นสารยับยั้งจุลินทรีย์ที่ใช้ร่วมกับ 8-HQS

จากผลของความเข้มข้นของน้ำตาลในสารละลายดังกล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า น้ำตาลในความเข้มข้นที่สูงกลับทำให้อายุการปักแจกันของช่อดอกว่านางค์ลดลง โดยเฉพาะที่ความเข้มข้น 20 เปอร์เซ็นต์ นั้นอาจจะอธิบายได้เช่นเดียวกับผลของการทดลองที่เกิดขึ้นกับไม้ดอกบางชนิดดังที่ได้กล่าวไว้โดย Halevy and Mayak (1979, 1981)

ในแง่ของผลของการปรับปรุงคุณภาพการบานของดอกในแจกันนั้น จะเห็นว่าในสภาพที่ไม่ใช้สารละลายเคมี ขนาดของหัวพันธุ์ และระยะเวลาการเก็บเกี่ยว มีผลต่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของช่อดอกทั้งในฤดูปลูกที่ 1 (ตารางที่ 4) และในฤดูปลูกที่ 2 (ตารางที่ 5) แต่ทั้ง 2 ปีปัจจัยไม่มีผลต่อจำนวนดอกที่บานในช่อ (ตารางที่ 6 และ 7) ในขณะที่การใช้สารละลายเคมีมีผลในการปรับปรุงคุณภาพของช่อดอกในแจกัน ทั้งในแง่ของขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของช่อดอกนั้นคือ ให้ขนาดของช่อดอกที่ใหญ่ขึ้น และเพิ่มจำนวนของดอกที่บานในช่อมากขึ้น และผลของน้ำตาลในแง่ของการเพิ่มอาหารให้กับช่อดอก น่าจะเห็นชัดเจนจากผลของความเข้มข้นของน้ำตาลที่ใช้ ซึ่งจะเห็นว่าในการทำ pulsing นั้น ถ้าใช้น้ำตาลเข้มข้น 20 เปอร์เซ็นต์ จะให้คุณภาพช่อดอก และคุณภาพของดอกดีกว่าเมื่อใช้ความเข้มข้นที่ต่ำกว่า และเมื่อใช้ในลักษณะ holding การใช้น้ำตาล 10 เปอร์เซ็นต์ จะให้ผลดีกว่าความเข้มข้นที่ต่ำกว่า ส่วนการไม่มีน้ำตาลในน้ำยานั้นจะเห็นว่าคุณภาพของช่อดอกด้อยกว่าอย่างชัดเจน (ตารางที่ 11, 12, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55 และ 56)

ซึ่งผลการทดลองนี้สอดคล้องกับผลการทดลองที่ทำกับดอกไม้หลายชนิดในการปรับปรุงคุณภาพการบานของดอกโดยใช้สารละลายเคมี เช่น ในแกเลติโอลิส (โสระยา, 2531) กุหลาบ (สายชล, 2531) เบญจมาศ (Kafrnek and Halevy, 1980) คาร์เนชั่น (Menguc and Usta, 1994)

สำหรับการทดลองเกี่ยวกับการเก็บรักษาช่อดอกร่วมกับการทำ pulsing นั้น พบว่า ในภาพรวมแล้วการเก็บรักษาช่อดอกหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ถ้าไม่เก็บที่อุณหภูมิต่ำแล้วจะหมดสภาพการใช้งานเร็วมาก แต่การเก็บรักษาทั้งที่ทำ pulsing ก่อนหรือไม่ก็ตาม จะเห็นว่าอายุการใช้งานสั้นมาก (ตารางที่ 25 และ 26) ถึงแม้ว่าคุณภาพของช่อดอกจะไม่ต้องบันทึกก็ตาม ในการเก็บรักษา 2-6 วัน (ตารางที่ 27-30) ดังนั้นจึงไม่น่าจะพิจารณาว่าเป็นข้อได้เปรียบสำหรับผู้ปลูก และควรจะมีการศึกษาวิธีการเก็บรักษาช่อดอกวิธีอื่นแทน

ในการปลูกว่านนางคุ่มนอกฤดูนั้น ถ้าดูจากภาพรวมจะเห็นว่าช่อดอกที่ได้จากการปลูกนอกฤดูมีอายุการใช้งานสั้นกว่าฤดูปลูกปกติ แต่การใช้สารละลายเคมีช่วยปรับปรุงคุณภาพได้ทั้งอายุการปักแจกัน และขนาดของช่อดอก ตลอดจนจำนวนดอกที่บานในช่อ

จากการเสนอปัญหาเกี่ยวกับโคนก้านช่อดอกแตกของว่านนางคุ่มนั้น ปัญหานี้เป็นปัญหาที่พบเสมอกับดอกไม้ที่มีลักษณะของก้านช่อดอกที่อวบน้ำ เช่น พบในว่านสี่ทิศ ดังรายงานไว้โดย Halevy and Mayak (1979, 1981) จากการทดลองพบว่า ช่อดอกว่านสี่ทิศในกรรมวิธีที่ใช้สารละลายเคมีนั้นก้านช่อดอกไม่แตก ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดความผิดปกติทางสรีรวิทยาที่อธิบายได้ดังเช่น Halevy and Kofranek (1981) กล่าวว่าการแตกของโคนก้านดอกแบบนี้เกิดจากความผิดปกติทางสรีรวิทยาดังกล่าว เกิดเนื่องจากการขยายตัวที่ไม่เท่ากันของเนื้อเยื่อบริเวณก้านช่อดอก เมื่อมีการคูดน้ำชลประทานไคมาส่วนที่อยู่ด้านในขยายตัวมากกว่าส่วนที่อยู่ด้านนอก ซึ่งเป็นเหตุให้โคนช่อดอกเกิดการแตกและม้วนออก ปัญหาดังกล่าวแก้ไขได้โดยให้ช่อดอกได้รับน้ำตาล เพราะน้ำตาลจะไปลดศักย์ภาพของน้ำ มีผลทำให้การคูดน้ำลดลงเป็นการลดการขยายตัวของเนื้อเยื่อบริเวณดังกล่าวได้

ผลของน้ำยาในการช่วยปรับปรุงคุณภาพของก้านช่อดอกนั้นเป็นข้อได้เปรียบ เนื่องจากว่าว่านนางคุ่มมีช่อดอกแบบ umbel ซึ่งเวลาดอกบานหลายดอกจะทำให้หน้าหนักของช่อดอกเพิ่มขึ้น ถ้าก้านช่อดอกไม่แข็งแรงพอจะโค้งงอและหักพับได้ง่าย ดังนั้นผลของการช่วยปรับปรุงคุณภาพของก้านช่อดอกในแจกันจึงมีส่วนช่วยให้ช่อดอกมีอายุการปักแจกันยาวนานขึ้นได้

จากการศึกษาลักษณะภาคตัดขวางของก้านช่อดอก พบว่า มีลักษณะที่น่าจะบ่งบอกถึง การเกิดการอุดตัน ทั้งในส่วนของท่อลำเลียงน้ำและอาหาร และเซลล์พารENCHYMA ที่อยู่ใกล้เคียง แต่ท่อลำเลียงน้ำและอาหารยังคงรูปร่างเหมือนเดิม ไม่มีการยุบสลายที่เห็นชัดเจนอาจจะพบบ้างใน บางบริเวณแต่ไม่รุนแรงมากนัก ส่วนลักษณะภาคตัดขวางของก้านช่อดอกที่ได้รับสารละลาย เคมีพบว่า เนื้อเยื่อข้อมติคลีในบางส่วนบริเวณท่อลำเลียงน้ำและอาหาร และเซลล์บริเวณใกล้เคียง บ้าง แต่มีปริมาณน้อยกว่าที่พบในช่อดอกที่ไม่ได้รับสารละลายเคมี

2. กระเจียว

กระเจียวสีชมพูเป็น ไม้ดอกที่มีศักยภาพในการเป็น ไม้ตัดดอก เช่นเดียวกับกับว่าน นางค่อม มีลักษณะเป็นช่อดอกเช่นเดียวกัน แต่ว่าช่อดอกต่างแบบกัน และส่วนที่ใช้ประดับคือ ใบประดับแทนที่จะเป็นดอกจริงอย่างเช่นว่านนางค่อม ดังนั้นจากลักษณะโครงสร้างของ ใบประดับ ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างของกลีบดอก และความแตกต่างทางสรีรวิทยาของ การเจริญเติบโต การมีชีวิต การชราภาพและหมดอายุ จึงอาจจะทำให้ผลตอบสนองต่อปัจจัย ต่างๆ ในแง่ของอายุการใช้งาน และคุณภาพหลังการเก็บเกี่ยวของกระเจียวแตกต่างไปจากของ ดอกว่านนางค่อม และดอกไม้ชนิดอื่นๆ ได้

ในการศึกษาปัจจัยของอายุการเก็บเกี่ยวช่อดอกนั้นจะเห็นว่า ช่อดอกกระเจียวถ้าจะต้อง เก็บเกี่ยวในระยะที่ใบประดับยังไม่คลี่นั้น จะเก็บเกี่ยวในระยะที่อ่อนที่สุดได้ คือ ระยะที่ ใบประดับบานได้ 1/3 ของช่อ เป็นอย่างต่ำ ส่วนการเก็บเกี่ยวในระยะที่ใบประดับยังไม่คลี่ เลยนั้น พบว่า เมื่อตัดมาจากต้นแล้วกรรมวิธีใดๆ ในการทดลองนี้ไม่สามารถที่จะทำให้ ใบประดับคลี่ตัวออกได้ และช่อดอกจะเหี่ยวไปหมดทั้งช่อ และพบว่าการตัดช่อดอกถ้าตัดในระยะ ที่ใบประดับคลี่เต็มที่หมดทั้งช่อแล้วจะให้อายุการปักแจกันยาวนานที่สุด ถ้าไม่มีการให้ สารละลายเคมี (ตารางที่ 10) แต่ถ้ามีการใช้สารละลายเคมีช่วยพบว่า มีแนวโน้มที่จะไม่มีผลต่อ อายุการปักแจกันได้ในบางกรณี (ตารางที่ 15)

การให้สารละลายเคมีแก่ช่อดอกกระเจียวนั้น พบว่า ไม่ได้ผลในแง่ของอายุการปักแจกัน โดยที่กรรมวิธีควบคุมจะให้ผลดีกว่าในทุกกรณี (ตารางที่ 15, 16, 23 และ 24) ส่วนคุณภาพ ของช่อดอกในแง่ของสีของใบประดับนั้น พบว่า กรรมวิธีการให้น้ำตาลไม่ได้ทำให้เกิดการ ปรับปรุงสีของใบประดับแต่อย่างใด

สำหรับการเก็บรักษาช่อดอกกระเจียวนั้น พบว่า การเก็บรักษานานกว่า 2 วัน ไม่ว่าจะ เป็นกรรมวิธีควบคุมหรือกรรมวิธีอื่นๆ ก็ตาม ช่อดอกทั้งหมดหมดสภาพในการทำงานโดยสิ้นเชิงในฤดูปลูกที่ 1 ส่วนในฤดูปลูกที่ 2 พบว่า กรรมวิธีการเก็บรักษาจะให้ผลในการช่วยเก็บรักษาได้แต่ว่าคุณภาพเมื่อเทียบกับการเก็บเกี่ยวช่อดอกวิธีปกติโดยไม่เก็บรักษาแล้วจะมีคุณภาพต่ำกว่ามาก (ตารางที่ 21 และ 32) ทั้งการเก็บรักษาไว้ที่ 5 องศาเซลเซียส แสดงค่าแตกต่างและดีกว่าการเก็บที่อุณหภูมิที่สูงกว่า

ในแง่ของคุณภาพของก้านช่อดอกกระเจียวนั้น พบว่า ก้านช่อดอกมีคุณภาพดีมากในทุกกรรมวิธีการทดลอง โดยมีสภาพตั้งตรง และแข็งแรงตลอดการทดสอบ

ในการสรุปโดยภาพรวมแล้วจากการทดลองครั้งนี้จะพบว่า มีผลการทดลองที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้หรือนำไปศึกษาต่อเพิ่มเติมในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวช่อดอกของไม้ดอกทดลองทั้ง 2 ชนิด กล่าวคือ ในการผลิตช่อดอกว่านางงคุ่มนั้นมีแนวโน้มที่ผู้ผลิตสามารถจะตัดช่อดอกในระยะดอกตูม แล้วปรับปรุงคุณภาพโดยใช้สารละลายเคมีในลักษณะของ pulsing และ holding ได้ เนื่องจากมีการตอบสนองต่อปัจจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ถ้าหากจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่ของการปรับปรุงสูตรของน้ำยาก็น่าจะให้ผลดีมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า สามารถที่จะใช้หัวพันธุ์ที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนักในการปลูกผลิตดอกแล้วใช้วิธีการให้สารละลายน้ำตาลเพื่อเพิ่มคุณภาพในแง่กันน้ำได้ เป็นผลดีแก่ผู้ผลิตในการประหยัดต้นทุนในการผลิตหัวขนาดที่ให้ออกได้ แต่สำหรับการเก็บรักษาช่อดอกนั้น ควรที่จะต้องมีการศึกษาหาวิธีการอื่น เนื่องจากการเก็บรักษาแบบแห้งให้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ

สำหรับกระเจียวจะเห็นว่าผลตอบสนองต่อปัจจัยต่างๆ ที่ทำการศึกษามีน้อยมาก จึงควรที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่ของสรีรวิทยาหลังการเก็บเกี่ยวของใบประดับ เพื่อความเข้าใจและการเลือกใช้วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมเพื่อยืดอายุการใช้งาน และเพิ่มคุณภาพ ตลอดจนการเก็บรักษาช่อดอกต่อไป